

вважаємо, що позитивним та таким, що доцільно імплементувати в Україну є наступні пропозиції: 1) запровадження окремих видів спеціальних засобів фіксації порушення правил дорожнього руху в автоматичному режимі – радар (камера); залізничний радар; дискримінантний (розпізнавальний) радар; мобільний-мобільний радар; дистанційний радар; 2) встановлення на транспортних засобах наклейок, які вказуватимуть на рівень викидів від даного транспортного засобу відповідно до європейської

класифікації; 3) запровадження системи зростання розміру штрафу у разі його невчасної оплати. Зазначимо, що адміністративно-обмежувальні заходи, уведені Швейцарією, відіграють велику роль у підтримці України у період збройної агресії, окупації півострова та в умовах проведення Операції об'єднаних сил. Утім, дані заходи мають у більшій мірі лише обмежувальний характер, тоді як санкції Європейського Союзу у більшості випадків мають оборонний характер.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про функціонування системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 10 листопада 2017 р. № 833. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/833-2017-p>

2. Штрафы за нарушения ПДД во Франции. URL: <https://autotraveler.ru/france/shtrafy-vo-francii.html#.W44fcjOSpP0>

3. Почему нельзя построить «дачу» в Италии. Ограничения итальянского градостроительного законодательства. URL: <http://an2dom.ru/postroiti-v-italii-dom-ogranicheniya-zakonodatelstva/>

4. Про громадянство: Закон України від 18 січня 2001 року № 2235-III. Відомості Верховної Ради України, 2001. №13. Ст.65.

5. О гражданстве Италии: Закон № 91/1992 от 12 октября 1993 года. URL: https://honorarconsul.ru/index.php?an=law_cit_italy

УДК 342.9

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ

DIRECTIONS OF IMPROVEMENT OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SPHERE OF EDUCATION

Щокін Р.Г., к.ю.н., доцент, докторант
Міжрегіональна Академія управління персоналом

Стаття присвячена проблематиці, яка стосується необхідності удосконалення публічного адміністрування у галузі освіти. У статті автор розкриває проблемні питання організаційного та правового регулювання галузі освіти. Пропонує власні шляхи щодо покращення адміністративно-правового та організаційного напрямів удосконалення публічного адміністрування у галузі освіти.

Ключові слова: освіта, публічне адміністрування у галузі освіти, публічна адміністрація, делегування повноважень, якість освіти.

Статья посвящена проблематике, которая касается необходимости совершенствования публичного администрирования в области образования. В статье автор раскрывает проблемные вопросы организационного и правового регулирования отрасли образования. Предлагает собственные пути по улучшению административно-правового и организационного направлений совершенствования публичного администрирования в области образования.

Ключевые слова: образование, публичное администрирование в области образования, публичная администрация, делегирование полномочий, качество образования.

The article is devoted to the problems concerning the need for improvement of public administration in the field of education. In the article the author reveals the problematic issues of organizational and legal regulation of education. Proposes own ways to improve the administrative-legal and organizational directions of improvement of public administration in the field of education.

Ukraine has taken a course on the development of the economy and integration into the European Commonwealth, so domestic education must meet world standards. On the other hand, global trends in the development of the information society and the processes of globalization encourage the development and implementation of not only a qualitatively new education system capable of responding effectively to the needs of society, but also a rethinking of the role and appointment of a public administration to administer education. In this regard, the improvement of the education industry is an objective need, which requires introduction of the newest forms and methods of educational activity, the introduction of modern management, the formation of an effective system of public administration education, building the relationship between the public administration and all subjects of educational relations on principles of democratization, decentralization and deregulation.

In addition, the existing system of public administration in the field of education in Ukraine does not fully comply with world standards and democratic requirements that involve broad involvement of public institutions in the formation and implementation of educational policy, redistribution of functions of educational administration between central and local executive authorities, and local self-governance, the development of self-governance of educational institutions, improvement of the transparency and quality of educational services and reduction of control and supervision administration procedures. Therefore, the improvement of public administration in the field of education is an actual scientific and practical problem, the solution of which requires the creation of the newest system of public administration in the field of education, clarification of the tasks and functions of public administration in the field of education, the introduction of a decentralized system of management and financing of the educational sector, the introduction of an effective monitoring system and quality control of education, introduction of institutional, academic and financial autonomy of educational institutions, raising the level of qualification the identification of pedagogical and scientific and pedagogical workers.

In our opinion, improvement of public administration in the field of education should take place in the following areas: 1) appropriate measures should be taken to ensure that the National Education Quality Assurance Agency and the State Education Quality Service are staffed with professional staff and started to perform their functions in accordance with the law; 2) it is necessary to adopt a number of normative legal acts that regulate the issues of institutional and public audit, the provision of accreditation of independent evaluation institutions, and 3) the activities of the Ministry of Education and Science of Ukraine and local self-government bodies should be directed towards the development of self-government in the field of education, provide organizational and normative creation of regional educational and scientific-innovative complexes, taking into account the needs of the region, orders of local authorities, industry, business and uspilstva specialists in a particular field; 4) it is necessary to adopt a separate normative legal act which should regulate the procedure for concluding an administrative contract in the field of education, the essential conditions of which should be: the purpose of delegation of authority, their specific list and the term for which they are delegated;

mutual rights and obligations of the parties; grounds and procedure of liability of the parties; forms of control over the fulfillment of the terms of the contract; the order of termination of the contract; 5) to develop a set of organizational and legal measures to strengthen the role of local self-government bodies in providing educational services in the field of pre-school and general secondary education; to empower local (regional) bodies to allocate and control the use of funds, both local and state budgets allocated for the maintenance of educational institutions that are owned by the community; transfer powers on financial provision of education from oblast and district state administrations to local self-government bodies; To allocate powers and responsibilities for ensuring the quality of education between the central public administration authorities in the field of education and local (regional).

Key words: education, public administration in the field of education, public administration, delegation of authority, quality of education.

Україна взяла курс на розвиток економіки й інтеграцію до європейської співдружності, тому вітчизняна освіта має відповідати світовим стандартам. З іншого боку, світові тенденції розвитку інформаційного суспільства та процеси глобалізації спонукають до розробки та впровадження не тільки якісно нової системи освіти, здатної ефективно реагувати на потреби суспільства, але й переосмислення ролі та призначення публічної адміністрації зі здійснення адміністрування у галузі освіти. У зв'язку з цим, удосконалення галузі освіти є об'єктивною потребою, що вимагає впровадження новітніх форм та методів освітньої діяльності, запровадження сучасного менеджменту, формування ефективної системи публічного адміністрування освітою, розбудови взаємовідносин між публічною адміністрацією та усіма суб'єктами освітніх відносин на засадах демократизації, децентралізації та дерегуляції.

Поряд з цим, наявна в Україні система публічного адміністрування в галузі освіти не повністю відповідає світовим стандартам та демократичним вимогам, що передбачають широке залучення громадських інституцій до участі у формуванні та реалізації освітньої політики, перерозподіл функцій з адміністрування освітою між центральними та місцевими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, розвиток самоврядування закладів освіти, покращення прозорості та якості освітніх послуг та скорочення контрольно-наглядових адміністративних процедур. Тому, удосконалення публічного адміністрування у галузі освіти – актуальна наукова та практична проблема, вирішення якої потребує створення новітньої системи публічного адміністрування у галузі освіти, уточнення завдань і функцій публічної адміністрації у галузі освіти, запровадження децентралізованої системи управління та фінансування освітньої галузі, впровадження ефективної системи моніторингу і контролю якості освіти, запровадження інституційної, академічної та фінансової автономії навчальних закладів, підвищення рівня кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників.

Як предмет наукових досліджень проблеми публічного адміністрування та діяльність публічної адміністрації завжди привертала увагу науковців, серед яких варто виділити таких, як В. Астахова, Р. Валєєва, Н. Губерська, Л. Горбунова, Є. Краснякова, Н. Коломоєць, М. Курко, С. Мандрик, С. Мосьондз, О. Петрик, В. Огаренко, В. Савіщенко, М. Степко, В. Філіппова, Р. Шаповал та інші.

Не заперечуючи наукову цінність досліджень, в яких висвітлюються науково-теоретичні та прикладні аспекти державної освітньої політики, інші проблемні питання у цій галузі, сьогодні актуальним залишається питання щодо подальших напрямів удосконалення публічного адміністрування у галузі освіти.

Метою статті є пропонування авторських шляхів подальшого удосконалення публічного адміністрування у галузі освіти.

Перший момент, на який хотілося б звернути увагу наукової спільноти це питання якості освіти. Забезпечення якості вищої освіти є однією з основних стратегій Болонського процесу.

У системі суб'єктів забезпечення якості освіти можуть брати участь різні зацікавлені сторони. Наприклад, прогресивним моментом є прописаний у Законі України «Про освіту» механізм залучення до процесу акредитації

та оцінки якості освіти різних зацікавлених сторін, таких як «представники держави, роботодавців, їх організацій та об'єднань, професійних асоціацій, вищих навчальних закладів усіх форм власності, наукових установ, Національної академії наук України та національних галузевих академій наук, представників органів студентського самоврядування, міжнародних експертів».

Окремо слід сказати про інтерес роботодавців у сфері вищої освіти, який має практичний і навіть прагматичний характер. Роботодавці очікують від ВНЗ кваліфікованих, пристосованих до ринку праці випускників, і їх порівняно мало цікавить студент як різнобічна особистість. Слід мати на увазі, що інтереси роботодавців у нашій країні майже зовсім не враховувались аж до останнього часу. Ізольованість ВНЗ від ринку праці зумовлена насамперед їхньою залежністю від державного фінансування. Опора на гроші з бюджету робить представників керівництва ВНЗ змушеними насамперед задовольняти чиновників, від яких залежить розподіл цих грошей, і значною мірою нехтувати потребами й інтересами інших стейкхолдерів. Висхідні освітні програми і стандарти також дуже мало враховують думку роботодавців, чим викликають у них смуток і апатію щодо вітчизняної вищої освіти і повну відсутність бажання інвестувати в неї. А проте роботодавці є важливою групою, здатною допомогти національній вищій освіті вижити в умовах глобалізованого світу, якщо їх долучити до політики управління якістю не формально-бюрократичним способом, а, якщо можна так сказати, на практично-низовому рівні [1; 2].

Одним із питань, яке потребує широкого впровадження і спрямоване на реалізацію принципу академічної доброчесності є прийняття етичних кодексів у вищих навчальних закладах.

Як свідчить досвід країн західної Європи, етичні кодекси складаються як правило з двох частин: норм поведінки членів академічної спільноти та регламенту реакції цієї спільноти на випадки порушення норм етичного кодексу та принципу академічної доброчесності.

Якщо звернутися до публікації Ради Європи «Етична поведінка учасників освітнього процесу» [3], то у ній здійснюється аналіз багатьох міжнародних документів стосовно етичної поведінки та етичних принципів у вищій освіті. На нашу думку, цей документ може стати підґрунтям для написання етичних кодексів у вищих навчальних закладах України.

Процес створення та прийняття етичного кодексу у вищому навчальному закладі також повинен передбачати та надалі сам кодекс містити положення стосовно органу, який буде здійснювати моніторинг академічної доброчесності та мати право виходити з пропозиціями стосовно видів відповідальності та санкцій, які слід застосувати до порушника. Слід у положеннях етичного кодексу передбачити окремий розділ, який повинен урахувувати права та обов'язки членів такого органу, врегульовувати процедури моніторингу, відповідальності та прийняття рішення, а також форму та вимоги стосовно змісту такого рішення.

Наступним питанням, яке потребує вирішення, це забезпечення якості викладацького складу.

На сьогодні в Україні існує лише внутрішнє оцінювання якості роботи викладача ВНЗ, яке фактично є контролем його відповідності тим параметрам, що встановлене Міністерством освіти і науки. При цьому переважно

відсутня можливість врахування будь-якої зовнішньої оцінки діяльності викладача – студентами, національною чи світовою освітньою спільнотою. Для здійснення таких видів оцінювання необхідна повна прозорість у діяльності викладача та оприлюднення всіх її результатів. Бо оприлюднення результатів роботи – це найбільш впливовий та найменш капіталомісткий засіб мотивації педагогічних та науково-педагогічних працівників. Одним із найважливіших завдань реформування системи забезпечення якості в українському університеті є повернення постаті викладача у центр університетського життя. Це не має нічого спільного з абсолютизацією позиції викладача в аудиторії чи наданням монархічних привілеїв, коли студенти перетворюються на безлику масу [4].

Вищий навчальний заклад має запровадити систему кадрового забезпечення, яка передбачає:

- офіційно визначені процедури відбору та призначення на посаду нових викладачів відповідно до їхнього рівня професійної компетенції;
- розроблені засоби оцінки якості навчальної діяльності професорсько-викладацького складу та умов доступу викладачів до інформації про оцінку їхньої роботи;
- реалізацію механізму підвищення кваліфікації і вдосконалення фахової майстерності, який включає умови стимулювання і визнання професійних досягнень;
- передбачати умови професійного вдосконалення до необхідного рівня для слабких викладачів, та встановлені механізми звільнення з викладацьких посад осіб, що виявляють професійну нездатність [5].

На нашу думку, вищевикладені вимоги мають забезпечити високий рівень якості викладацького складу.

Наступне питання, яке не можна оминати увагою, є проблема децентралізації освітньої галузі.

Подальше впровадження процесів децентралізації у систему публічного адміністрування сферою освіти потребує вирішення низки конкретних проблем. Найвизначенішим сьогодні законодавчий порядок делегування органам публічного адміністрування у сфері освіти окремих повноважень найменшою мірою здатен забезпечити здійснення таких повноважень та оперативного розв'язання окремих проблем стосовно надання освітніх послуг. Так, сьогодні необхідна законодавча база, яка має регулювати механізм децентралізації, тобто процедури делегування повноважень між Міністерством освіти та науки України до місцевих органів публічного адміністрування сферою освіти, розподіл завдань, компетенції та відповідаль-

ності є загальною і неконкретизованою. У зв'язку з цим вбачається доцільним впровадження як законодавчого (обов'язкового), так і договірних видів делегованих повноважень у сфері освіти, що дозволить вирішити наявні проблеми та підвищить ефективність діяльності місцевих органів публічного адміністрування у сфері освіти та державно-громадського порядку.

Отже, з врахуванням вищевикладеного удосконалення публічного адміністрування у галузі освіти має відбуватися, на нашу думку, у таких напрямках: 1) потрібно вжити відповідних заходів, спрямованих на те, щоб Національне агентство забезпечення якості освіти та Державна служба якості освіти були укомплектовані професійними кадрами та почали виконувати свої функції, згідно з законодавством; 2) слід прийняти низку нормативно-правових актів, які мають врегулювати питання проведення інституційного та громадського аудиту, положення про акредитацію незалежних установ оцінювання; 3) діяльність Міністерства освіти та науки України та органів місцевого самоврядування має спрямовуватися на розвиток самоврядування галузі освіти, забезпечувати організаційно та нормативно створення регіональних освітніх та науково-інноваційних комплексів, з урахуванням потреб регіону, замовлень місцевих органів влади, промисловості, бізнесу і суспільства у фахівців певної галузі; 4) потрібно прийняти окремий нормативно-правовий акт, яким слід врегулювати порядок укладання адміністративного договору у галузі освіти, істотними умовами якого мають стати: мета делегування повноважень, їх конкретний перелік та термін, на які вони делегуються; взаємні права та обов'язки сторін; підстави та порядок відповідальності сторін; форми контролю за виконанням умов договору; порядок припинення договору; 5) розробити комплекс організаційних та правових заходів щодо посилення ролі органів місцевого самоврядування у наданні освітніх послуг в сфері дошкільної та загальної середньої освіти, наділити повноваженнями місцеві (регіональні) органи щодо розподілу і контролю за використанням коштів як місцевих, так державного бюджетів, які виділяються на утримання навчальних закладів, що перебувають у власності громади; передати повноваження щодо фінансового забезпечення сфери освіти від обласних і районних державних адміністрацій до органів місцевого самоврядування; здійснити розподіл повноважень та відповідальності за забезпечення якості освіти між центральними органами публічної адміністрації у галузі освіти з місцевими (регіональними).

ЛІТЕРАТУРА

1. Кордуба Ю. До питання взаємодії ВНЗ із ринком праці в Україні та моделі взаємодії європейських університетів із працедавцями. // Імператив якості: вчимося цінувати та оцінювати вищу освіту: навч. посіб. / За ред. Т. Дюбка, М. Головянко, О. Кайкової, В. Терзіяна, Т. Тіхонена. – Львів: Вид-во “Компанія Манускрипт”, 2014. – С. 360-380.
2. Панич О. Недосконалість інституту державної акредитації закладів вищої освіти URL: <http://www.edu-trends.info/external-hedu-quality-assurance/>
3. An-European Platform on Ethics, Transparency and Integrity in Education (ETINED). Ethical behaviour of all actors in education URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680692398>
4. Тарас Дюбка Забезпечення якості вищої освіти: європейські кращі практики для України education-ua.org/ua/component/cck/.
5. Роман Вернидуб Забезпечення Європейських стандартів якості вищої освіти URL: http://www.ird.npu.edu.ua/files/vernudyb_12.pdf